

Зайцева Д.О., Рябчук І.О., Строєнко Н.Г., Леонтьєва І.О., Катрич А.В.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ МОРСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В статті на основі аналізу наукових підходів сформульовано поняття, розкрито значення та сутність англомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців морської галузі. У відповідності до майбутніх професійних обов'язків розкриваються мінімально необхідні комунікативні вміння випускника морського ЗВО.

Наголошено на тому, що важливою проблемою професійної підготовки спеціалістів морського транспорту є формування у них англомовної професійної комунікативної компетентності. Саме володіння англійською мовою, визнаної міжнародними нормативними документами мовою спілкування на морі, стають обов'язковою вимогою для моряків, сприяючи їхній мобільності і конкурентоздатності на ринку праці. Загальновідомо, що недостатній рівень володіння моряками англійською мовою викликає високий ступінь невпевненості при виконанні ними службових обов'язків і є одним із чинників небезпеки на морі. Тому, вміння професійного спілкування англійською мовою у студентів морських ЗВО становлять собою комплексне новоутворення на основі базових умінь спілкування іноземною мовою, з якими в минулому випускник з загальною середньою освітою вступає до вишу.

Саме тому при розгляді особливостей формування у студентів морських ЗВО англомовної професійної компетентності, було звернено увагу на особливості формування змісту англомовного матеріалу і його міжпредметні зв'язки з вивченням профільних дисциплін, структуру занять и послідовності використання на них вправ різної мовної складності. З огляду на складність засвоєння студентами стандартних морських фраз, їх вивченню у ЗВО була приділена особлива увага.

Підкреслюється, що для майбутнього ефективного профспілкування, навчання з морської англійської повинне мати міжпредметну відповідність з вивченням профільних дисциплін. Висвітлена класифікація та послідовність застосування комунікативних вправ на заняттях, наводиться їх типологія. Як приклад, розкриті деякі особливості навчання стандартних фраз ІМО.

Ключові слова: англомовна професійна комунікативна компетентність, студенти морських ЗВО, англомовна підготовка, методи навчання, комунікативні вправи.

Постановка проблеми. Англійська мова на сьогодні є міжнародним засобом спілкування та входить до кваліфікаційних характеристик морських професій. Володіння морською англійською виступає професійно необхідною компетентністю фахівця морського флоту за світовими стандартами. Міжнародними організаціями були прийняті нормативно-правові акти в сфері регулювання праці моряків (Конвенція SOLAS-74, Конвенція STCW – 78/95, SeaspeakTrainingManual 1988р., MersarManual 1993 р. та ін., які спрямовані не лише на підвищення безпеки мореплавання, а й враховують знання англійської мови, в умовах морського судноплавства. З часом, комунікативні вимоги до знання англійської мови рядовим та офіцерським складом на законодавчому рівні лише підвищуються, що можуть ілюструвати хоча б Манільські поправки до Міжнародної конвенції STCW.

Отже, одним з напрямків підготовки майбутнього фахівця морської галузі є англомовна професійна підготовка. Закінчивши морський ЗВО, студент має володіти не лише комунікативною англомовною компетентністю на рівні B2, але й вільно користуватися професійною термінологією, сприймати англійську мову на слух, вільно використовувати її у професійній діяльності. До майбутніх фахівців морського профілю висуваються підвищені вимоги, адже не лише від їх професійних навичок за спеціальністю, але й від володіння мовою міжнародного спілкування (англійською) залежить якість виконуваної роботи, та, загалом, безпеки судна та екіпажу в морі.

Саме тому актуальності набуває тематика формування англомовної професійної підготовки студентів морських ЗВО до подальшої професійної діяльності та спілкування з іншомовним складом екіпажу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування англомовної комунікативної компетентності студентів морських ЗВОв цілому або окремі аспекти тематики розглядалися такими дослідниками як: І. Мінаєва [9], Н. Огородник [11], О. Роменський [12], В. Тенищева [15], О. Тирон [16] та інші. Проте актуальність обраної тематики потребує узагальнення вже проведених досліджень та подальшого пошуку ефективних шляхів формування англомовної професійної комунікативної компетентності під час навчання студентів в морських ЗВО.

Мета статті – дослідити теоретичні та практичні аспекти формування англомовної професійної комунікативної компетентності студентів морських ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями [1] та національної програми [6] моряк має володіти англійською мовою на рівні B2, тобто як «незалежний користувач». Це основні вимоги чинних міжнародних та національних стандартів.

Англомовна комунікативна компетентність є інтегральною частиною професійної компетентності моряків. Вона базується на знаннях, навичках і вміннях, які отримані під час навчання у середній школі, але ними не вичерпується, обов'язково підвищуючи рівень володіння загальноповсякденною мовою, включаючи оволодіння професійною лексикою та особливостями спілкування в морі, охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також «її досвід, який дає змогу «вплести» ці знання в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати» [10, с. 12]. Більш того, саме англомовна комунікативна компетентність дає змогу використовувати іноземну мову як засіб міжкультурного спілкування, як інструмент у діалозі культур, що є життєво необхідною умовою та вимогою конвенційних документів у міжнародних, багатонаціональних, релігійно та культурно різномірних екіпажах.

С. Козак визначає професійну комунікативну компетентність майбутніх фахівців морського флоту як сформовану в процесі навчання іноземної мови здатність вільно і адекватно до умов соціально-рольових ситуацій професійної діяльності розуміти й зумовлювати відповідні мовленнєві висловлювання згідно з теоретичними положеннями і знаннями, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, які забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування за допомогою засобів іноземної мови [8, с. 12].

Завдяки аналізу наукових досліджень, визначаємо професійну англомовну комунікативну компетентність фахівців морської галузі як інтегральну характеристику та професійно важливу властивість; отже, це здатність розв'язувати комунікативні завдання англійською мовою в умовах професійного спілкування (письмового / усного) засобами комунікативних знань та умінь, навичок та досвіду, необхідних для ефективної та безпечної експлуатації судна та співпраці із судновим екіпажем та іншими сумісними службами та органами.

В морі англійська є мовою професійного спілкування, будь-яке спілкування ведеться на цій мові. Знання мовних зразків і граматичних явищ, професійно значущих мовних одиниць, вміння застосовувати на практиці мовні кліше, аотувати, реферувати і

аналізувати інформацію, робити висновки, вести бесіду за фахом, знання основ морського технічного перекладу, а також культурного компонента в умовах професійної комунікації є основоположними. В даному контексті важливі будь-які деталі: від маркування на упаковці вантажу, рекомендацій щодо його розміщення, укладання, кріплення, написів в судових приміщеннях, попереджальних написів і чартерних термінів, команд з містка в машинне відділення, переговорів з лоцманом і береговою станцією до умов самого трудового договору, який складений англійською мовою, створення позитивного мікроклімату в колективі з метою продуктивної професійної взаємодії. Тому сучасному фахівцю, який працює в цій сфері, життєво необхідно володіти даною компетентністю.

На самому початку своєї кар'єри, як мінімум, майбутньому фахівцю необхідно заповнити різні форми англійською мовою, успішно пройти співбесіду в крьюінговій компанії, надавши особисту інформацію англійською мовою, виконати загально-професійний лексико-граматичний тест англійською мовою.

Далі він повинен виконувати свої безпосередні функціональні обов'язки в змішаному екіпажі, вирішуючи професійні, побутові, соціокультурні, етичні, психологічні та інші завдання та питання на англійській мові, включаючи спілкування екіпажем, береговими службами, агентом, лоцманом, іншими судами тощо.

При виконанні наступних операцій: швартування, буксирування, постановка на якір, лоцманська проводка, вантажні операції, проведення навчальних тривог та ін., він повинен знати і застосовувати стандартні фрази для спілкування на морі англійською мовою, розроблені і прийняті ІМО.

Майбутній моряк також повинен вміти:

- володіти професійною розмовною англійською мовою на рівні розуміння його повідомлень іншими членами екіпажу;
- сприймати та усвідомлювати повідомлення від інших членів екіпажу, виконувати накази;
- читати лоцію і карти англійською мовою для складання більш безпечного плану переходу (зазвичай, судноводії, проте інший склад екіпажу повинен читати, складати та розуміти й іншу документацію);
- читати та розуміти довідкову і нормативну літературу англійською мовою і застосовувати її у професійній діяльності;
- робити записи в судовому журналі та вести іншу документацію англійською мовою;
- вести радіопереговори англійською мовою з відповідними службами та організаціями;
- вести ділове листування англійською мовою, як з судновласниками, так і з різними службами;
- оформляти різні документи (приходу-відходу судна, вантажні документи, митні, медичні та ін.) на англійській мові.
- висловити і аргументувати свою точку зору з актуальних питань своєї області на англійській мові в необхідному для слухачів або співрозмовників форматі (презентація, доповідь, семінар, конференція та ін.).

До того ж, такі фактори, як обмежений простір, втома від важкої роботи, погодні умови, культурні відмінності членів команди - представників різних країн, відсутність можливості спілкуватися рідною мовою, адже, зазвичай, склад сучасних судових екіпажів багатонаціональний, обмежені можливості спілкування із рідними та друзями і т.п. зводять до мінімуму ймовірність створення гарної соціальної спільності і позитивного робочого клімату в багатонаціональних екіпажах, але це дуже необхідні умови професійного командного виконання роботи та комфортного співіснування екіпажу. Саме тому, майбутньому моряку необхідно оволодіти не лише професійною розмовною та письмовою англійською, але вміти контактувати, узгоджено взаємодіяти з іншими

членами екіпажу на побутовому рівні, вирішувати конфлікти і підтримувати високий рівень згуртованості суднової команди.

І лише тоді, коли студент морського ЗВО оволодіє усіма вищеперерахованими якостями та вміннями, зможе застосовувати отримані лексичні та граматичні знання, спеціальну термінологію, можна бути вважати, що він оволодів англомовною комунікативною компетентністю для роботи на флоті.

Ефективна комунікативна взаємодія і взаєморозуміння на англійській мові можливі тільки, якщо знання розмовних лексичних та граматичних елементів і культурного коду правильно інтерпретує повідомлення і розуміння його смислового значення. Дана умова визначає, наскільки ефективною є комунікація, адже ефективна комунікація передбачає як смисловий зміст висловлювань, так і форму інтерпретації. Розмовна мова англійською може бути досить спонтанною, сама вимова у різних представників екіпажу може відрізнятися, є також специфіка «проглатування» окремих закінчень, артиклів, букв тощо, і все це також утруднює її сприйняття.

І хоча вузівський курс англійської морської мови не може передбачити всі сфери професійної та соціально-побутової комунікації, в повному обсязі охопити всю предметну область спеціальності, передбачити усі професійно-комунікативні ситуації, але вирішуючи професійні завдання, морські фахівці повинні бути готові до англомовної комунікативної діяльності. Саме тому хочемо зосередити увагу на ефективних методах та засобах навчання англійської комунікації в морських ЗВО.

Специфіка змісту навчання англомовного спілкування майбутніх моряків полягає в його відповідності контексту майбутньої професійної діяльності фахівця, яка має на увазі операторську, техніко-експлуатаційну, організаційну, економіко-господарську, комерційну та побутову діяльність. Під час професійно орієнтованого спілкування майбутні фахівці морських спеціальностей повинні вміти оперувати поняттями з усіх зазначених областей. Тому лінгвістичний компонент повинен включати:

- теми, що становлять предмет обговорення у відповідних ситуаціях професійної взаємодії,
- тексти, що відображають і узагальнюють професійні знання в рамках конкретної сфери функціонування мови, співвіднесені з тематикою і комунікативними завданнями, які розв'язуються в різних ситуаціях професійного спілкування,
- поняття, що функціонують у мові фахівця морського транспорту,
- мовні одиниці, які слугують для позначення понять, що відбивають специфіку професійного спілкування моряків.

Слід наголосити на необхідності врахування змісту профільних дисциплін при систематизації англомовного навчального матеріалу. Поступове ознайомлення із спеціальністю в процесі навчання англійської мови майбутніх морських фахівців доцільно здійснювати паралельно із підвищенням складності матеріалу профільних дисциплін. На початковому етапі передбачається знайомство з загальнонауковою лексикою, термінологією спеціальності і робота з навчальними та автентичними текстами загальноморської проблематики, так як студентам молодших курсів поки ще важко розуміти вузькоспеціальні тексти. У міру освоєння студентами мінімальних базових професійних знань, можна переходити до розширення термінологічного словника і роботи з автентичними текстами вузькопрофесійного змісту [13, с. 611-615].

Отже, необхідною умовою ефективного навчання професійно орієнтованого спілкування морською англійською мовою є реалізація принципу міждисциплінарної інтеграції. Міждисциплінарні форми навчальної діяльності сприяють формуванню проблемного мислення в сфері професійних інтересів, що служить істотним чинником підвищення навчальної мотивації в цілому. У зв'язку з цим слід узгоджувати і синхронізувати навчальний матеріал з вивчення морської англійської мови з навчальними планами профільних дисциплін.

На будь-якому навчальному занятті з англійської мови застосовуються комунікативні вправи для розвитку і закріплення практичних умінь. Комунікативні вправи поділяються на контрольовані вправи (controlled exercises), керовані вправи (semi-controlled exercises) і продуктивні завдання (free practice) [12, с. 192]. Зазвичай контрольовані вправи на занятті подаються першими, керовані вправи у середині заняття, а продуктивні вправи – наприкінці заняття.

При виконанні контрольованих вправ викладач знає відповідь і мовні елементи, які повинні використати студенти. Існує тільки одна правильна відповідь. Прикладами контрольованих вправ є: називання предметів на картинках, заповнення пропусків у реченнях, кросворди, парування слів і їх визначень, розміщення слів у правильному порядку для складання речення, таблиці підстановки, диктанти, тексти з картинками замість слів, розпізнавання / знаходження певних елементів, тощо.

Контрольовані вправи надають можливість поступово сконцентрувати увагу студентів на новій граматичній структурі або нових лексичних одиницях. Їм не заважає можлива варіативність відповідей, і досить легко у простому контексті віднайти місце для нових і наразі зрозумілих мовних елементів. Контрольовані вправи – невід’ємна частина заняття, тому що вони зміцнюють знання про окремі мовні аспекти.

Після ознайомлення і впевненого використання студентами нових мовних одиниць викладач переходить до керованих вправ. При їх виконанні підвищується рівень мовної свободи студентів, що підтримує їх інтерес і мотивацію. Викладач не може передбачити усі можливі відповіді навіть, якщо комунікативні можливості студентів обмежені. Наприклад, якщо поставлено завдання скласти перелік можливих ушкоджень при роботі на судні, у більшості студентів він може бути майже однаковим, проте завжди знайдеться декілька відмінностей, або ж зовсім несподіваних відповідей.

Виконуючи керовані вправи, студенти мають можливість персоналізувати своє мовлення, використовуючи свої попередні знання, інтереси і потреби. Прикладами керованих вправ є: мозковий штурм, відповіді – запитання, укладання оповідання за картинкою / серією картинок, доповнення діалогу, інтерв’ю, паралельне письмо, правильні / неправильні твердження, озвучування відеоряду тощо.

Виконуючи продуктивні вправи студенти мають повну свободу у використанні мови. Викладач не може передбачити, що буде сказано, які думки будуть висловлені. Завдячуючи можливості продуктивного, вільного мовлення, студенти пристосовуються і працюють у межах свого рівня мовного комфорту. Студенти мають можливість персоналізувати своє мовлення, експериментувати з мовними елементами, як новими, так і раніше засвоєними. Прикладами продуктивних завдань слугують: дебати, рольові ігри, опитування, написання есе, електронного листа, надання порад тощо.

Організація занять саме за такою послідовністю сприяє більш зрозумілому та міцному запам’ятовуванню навчального матеріалу.

Одним із важливих завдань для студентів морських ЗВО у розвитку англомовної комунікативної компетентності є оволодіння стандартними фразами морського спілкування. У Модельному курсі 3.17 «Морська англійська мова» подані рекомендації для викладачів морської англійської мови щодо методики вивчення стандартних фраз для спілкування в морі, основна з яких така: «Щоб студенти запам’ятовували фрази, необхідно регулярно виділяти час на їх повторення невеликими частинами», яку ми вважаємо принципово важливою, але такою, що важко реалізувати [4].

Під час навчання важливо донести до студентів, що стандартні фрази подані у спрощеному варіанті англійської мови, де часто пропущені артиклі, дієслово «be»; до інших мовних ознак стандартних фраз можна віднести уникнення синонімів, скорочених форм, надання повних відповідей до загальних і спеціальних запитань; послідовне вимовляння лише однієї фрази кожним учасником розмови.

Викладач повинен значну увагу приділяти вивченню студентами базових структур стандартних фраз для спілкування в морі, а саме: речення з дієсловами в наказовому

способі (Cleantheholds!); загальні запитання і повні відповіді на них (Aretheholds clean / dry / freeofsmell ? – Yes, theholdsareclean / dry / freeofsmell. / – No, theholdsarenotclean / dry / freeofsmell (yet). / – Theholdswillbeclean / dry / freeofsmellin ... minutes / hours.); спеціальні запитання і повні відповіді на них (Whatisthedeadweightofthevessel? – Thedeadweightis ... tonnes.) [14, с.15].

Студенти повинні чітко вимовляти стандартні фрази, виділяти їх на слух, розуміти їх значення та ситуації їх застосування.

Доцільними при вивченні фраз можуть стати тематичні завдання «Закінчіть фрази поданими словами», «Закінчіть розмову, використовуючи фрази», «Визначте, хто розмовляє і які процедури описані», «Переставте рядки, щоб отримати логічно побудовану розмову стандартними фразами», «Програйте ситуаційну розмову в ролях» та ін.

Вивчення стандартних фраз неможливо без використання аудіоматеріалів, адже у майбутній практиці студенти будуть сприймати їх на слух, від членів багатонаціонального екіпажу, вимова яких може дещо різнитися. Аудіоматеріали сприяють ефективному запам'ятовуванню фраз та вмінню сприймати їх на слух. Прослухавши аудіозапис діалогів, студенти виконують вправи на вибір правильного твердження із загалу поданих; розподіляють твердження на правдиві, неправдиві та «недійсні» речення; завершують діалог необхідними репліками та ін.

Випускникам морських спеціальностей необхідно буде спілкуватися в змішаних багатонаціональних екіпажах на судах, з партнерами під час стоянок в іноземних портах, з береговими службами іноземних портів, перебуваючи в морі. Тому особливого значення набувають такі вміння, що входять в психологічний компонент змісту навчання професійно орієнтованого спілкування, як вміння фіксувати основний зміст повідомлень, виділяти, систематизувати і узагальнювати значиму інформацію, передбачати інформацію, формулювати основну ідею повідомлення, а також уміння працювати в парі і групі. Необхідно відзначити, що професійне спілкування моряків може відбуватися в екстремальних ситуаціях, поза звичних умов. Отже, фахівець повинен володіти вмінням швидко орієнтуватися в нестандартній ситуації і знаходити оптимальні шляхи вирішення комунікативного завдання. Саме тому студентів слід мотивувати до моделювання професійно-побутових ситуацій в морі та активізувати їх комунікативне вирішення англійською мовою.

Висновки. Важливою проблемою професійної підготовки спеціалістів морського транспорту є формування у них англомовної професійної комунікативної компетентності. Саме володіння англійською мовою, визнаної міжнародними нормативними документами мовою спілкування на морі, стають обов'язковою вимогою для моряків, сприяючи їхній мобільності і конкурентоздатності на ринку праці. Загальновідомо, що недостатній рівень володіння моряками англійською мовою викликає високий ступінь невпевненості при виконанні ними службових обов'язків і є одним із чинників небезпеки на морі.

Вміння професійного спілкування англійською мовою у студентів морських ЗВО становлять собою комплексне новоутворення на основі базових умінь спілкування іноземною мовою, з якими в минулому випускник з загальною середньою освітою вступає до вишу.

Кінцевою метою навчання англійської мови є вміння вільно орієнтуватися в англомовному професійному середовищі, здійснення комунікації на ідентичності розуміння та передачі повідомлень, розуміння й застосування професійної термінології та стандартних морських фраз.

Саме тому при розгляді особливостей формування у студентів морських ЗВО англомовної професійної компетентності, було звернено увагу на особливості формування змісту англомовного матеріалу і його міжпредметні зв'язки з вивченням профільних дисциплін, структуру занять и послідовності використання на них вправ різної мовної

складності. З огляду на складність засвоєння студентами стандартних морських фраз, їх вивченню у ЗВО була приділена особлива увага.

Формування комунікативної компетентності майбутніх морських фахівців повинне базуватися на високому рівні організації освітнього середовища, забезпеченості сучасним програмним забезпеченням, використанні сучасних прийомів та методів навчання англійській морській мові, організації різних видів і форм аудиторних та позааудиторних занять. Всі зазначені елементи взаємопов'язані між собою і спрямовані на те, щоб студент володів мовою своєї майбутньої професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року та Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896_052 (дата звернення 25.06.2021).
3. Международная конвенция о подготовке и дипломировании моряков и несении вахты 1978 года (ПДМНВ-78) с поправками [International Convention on Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (STCW 1978, as amended)]. СПб. : ЦНИИМФ, 2010. 992 с.
4. Model Course 3.17 «Maritime English». URL: <https://ru.scribd.com/document/261953765> (дата звернення 25.06.2021).
5. Англійська мова: комунікативний аспект : підручник. / ред. М. Мисик. Київ: Атіка, 2000. 368 с.
6. Бакаєва Г.Є., Борисенко О.А., Зуєнко І.І. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Київ : Ленвіт, 2005. 119 с.
7. Барсук С.Л. Формування іншомовної комунікативної компетентності шляхом навчання комунікативних стратегій. *Педагогічний альманах : зб. наук. праць*. Херсон : КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. освіти», 2015. Вип. 25. С. 64-68.
8. Козак С. В. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2001. 22 с.
9. Минаєва И.Д. Методические проблемы обучения английскому языку курсантов морского вуза в рамках компетентностного подхода. *Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: материалы X Междунар. науч.-практ. конф.* Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2018. С. 81-84.
10. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.
11. Огородник Н.Є. Спілкування на борту судна: фактори впливу. *Новітні тенденції розвитку філологічної освіти в контексті інтеграції у європейський простір: збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції*. Миколаїв: МНУ, 2016. С. 236-240.
12. Роменський О.В. Формування комунікативної компетентності майбутніх моряків у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Педагогічний альманах*. 2014. Вип. 24. С. 189-195.
13. Соловьева О.Б. Интеграция профессиональной и языковой подготовки инженеров водного транспорта. *Труды конгресса научно-промышленного форума «Великиереки 2009»*. Т. 2. Н.Новгород: Нижегород. гос. архит.-строит. ун-т., 2010. 632 с.

14. Стрелков В.П. Стандартные фразы ИМО для общения на море. Москва: Центральный научно-исследовательский и проектно-конструкторский институт морского флота, 2002. 372 с.
15. Тенищева В.Ф., Филоненко В.А., Петьков В.А. Иноязычная коммуникация как средство формирования профессиональной компетентности морского специалиста. *Вестник АГУ*. 2018. Вып. 2 (218).С. 84 - 92.
16. Тирон О.М. Чинники формування іншомовної компетентності майбутніх моряків. *Проблемы современного педагогического образования*. 2014. Вып. 46, ч. VI. С. 281-283.
17. Чернікова В.О. Формування іншомовної компетентності у процесі професійної підготовки спеціалістів морських ВНЗ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Педагогічні науки. 2013. Вип. 1.40. С. 128-131.

REFERENCES

1. Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European recommendations for language education: study, teaching, assessment] (2003)/ Nauk. red. ukr. vydannia d-r ped. nauk, prof. S.Iu. Nikolaieva. Kyiv : Lenvit. [in Ukainian]
2. Manilski popravky do dodatka do Mizhnarodnoi konventsii pro pidhotovku i dyplovuvannia moriakiv ta nesennia vakhty (PDNV) 1978 roku ta Kodeksu z pidhotovky i dyplovuvannia moriakiv ta nesennia vakhty (PDNV) [Manila Amendments to the Annex to the International Convention on Training and Certification of Seafarers and Watchkeeping (STCW) 1978 and to the Code of Training and Certification of Seafarers and Watchkeeping (STCW)]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896_052 (data zvernennia 25.06.2021). [in Ukainian]
3. Mezhdunarodnaia konventsyia o podhotovke y dyplomyrovanny moriakov y nesenny vakhty 1978 hoda (PDMNV-78) s popravkamy [International Convention on Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (STCW 1978, as amended)] (2010). SPb. : TsNYMF,. [in Russian]
4. Model Course 3.17 «MaritimeEnglish». URL: <https://ru.scribd.com/document/261953765> (Accessed 25.06.2021).
5. Anhliiska mova: komunikatyvnyi aspekt (2000): pidruchnyk. [English language: communicative aspect] / red. M. Mysyk. Kyiv: Atika,. [in Ukainian]
6. Bakaieva H.Ie., Borysenko O.A., Zuienko I.I. (2005). Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia [English language program for professional communication]. Kyiv : Lenvit. [in Ukainian]
7. Barsuk S.L. (2015) Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti shliakhom navchannia komunikatyvnykh stratehii [Formation of foreign language communicative competence by learning communication strategies]. *Pedahohichnyi almanakh* : zb. nauk. prats. Kherson : KVNZ «Kherson. akad. nepererv. osvity». Vyp. 25. [in Ukainian]
8. Kozak S.V. (2001). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv morskoho flotu [Formation of foreign language communicative competence of future specialists of the navy] : avtoref. dys. .kand. ped. nauk : 13.00.04. Odesa. [in Ukainian]
9. Mynaeva Y.D. (2018). Metodicheskye problemy obucheniya anhlyiskomu yazyku kursantov morskoho vuza v ramkakh kompetentnostnoho podkhoda [Methodological problems of teaching English to cadets of a maritime university in the framework of the competence-based approach]. *Nauka, obrazovanye, obshchestvo: tendentsyy y*

- perspektyvyvrazvytyia : materyaly X Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Cheboksary: TsNS «Ynteraktyv plius». [in Russian]
10. Nikolaieva S.Iu. (2010) Tsili navchannia inozemnykhmov v aspekti kompetentnisnogo pidkходу [Objectives of teaching foreign languages in terms of competency approach]. *Inozemnimovy. № 2.* [in Ukainian]
 11. Ohorodnyk N.Ie. (2016). Spilkuvannia na bortu sudna: faktory vplyvu [Communication on board the ship: factors of influence]. *Novitni tendentsii rozvytku filolohichnoi osvity v konteksti intehratsii u yevropeyskyi prostir: zbirnyk naukovykh prats za materialamy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii.* Mykolaiv: MNU. [in Ukainian]
 12. Romenskyi O.V. (2014). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh moriakiv u protsesi vyvchennia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Formation of communicative competence of future sailors in the process of learning English in a professional direction]. *Pedahohichnyi almanakh.* Vyp. 24. [in Ukainian]
 13. Soloveva O.B. (2010) Yntehratsyia professyonalnoi y yazykovoii podhotovky ynzhenerv vodnoho transporta [Professional and linguistic support of water transport engineers]. *Trudy konhressa nauchno-prmyshlennoho foruma «Velykyereky 2009».* T. 2. N.Novhorod: Nyzhehorod. hos. arkhyt.-stroyt. un-t. [in Russian]
 14. Strelkov V.P. (2002) Standartnye frazy YMO dlia obshchenyia na more [IMO standard phrases for communication at sea]. Moskva: Tsentralnyi nauchno-yssledovatelskyi y proektno-konstruktorskyi ynstytut morskoho flota. [in Russian]
 15. Tenyshcheva V.F., Fylonenko V.A., Petkov V.A. (2018) Ynoiazychnaia kommuniykatsyia kak sredstvo formyrovanyia professyonalnoi kompetentnosti morskoho spetsyalysta [Foreign language communication as a means of forming professional competence of a marine specialist]. *Vestnyk AHU.* Vyp. 2 (218). [in Russian]
 16. Tyron O.M. (2014) Chynnyky formuvannia inshomovnoi kompetentnosti maibutnikh moriakiv [Factors in the formation of foreign language competence of future sailors]. *Problemy sovremennoho pedahohycheskoho obrazovanyia.* Vyp. 46, ch. VI. [in Ukainian]
 17. Chernikova V.O. (2013). Formuvannia inshomovnoi kompetentnosti u protsesi profesiinoyi pidhotovky spetsialistiv morskyykh VNZ [Formation of foreign language competence in the process of professional training of specialists of maritime universities]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho.* Seriya : Pedahohichni nauky. Vyp. 1.40. [in Ukainian]

Zaitseva D.O., Ryabchuk I.O., Stroenko N.G., Leontieva I.O., Katrich A.V.
FORMATION OF ENGLISH PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE
OF MARINE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS' STUDENTS

The article, based on the analysis of scientific approaches, formulates the concept, reveals the meaning and essence of English-language professional communicative competence of future specialists in the maritime field. In accordance with the future professional responsibilities, the minimum necessary communication skills of the graduate of the Maritime Free Economic Zone are revealed.

It is emphasized that an important problem of professional training of maritime transport specialists is the formation of their English-speaking professional communicative competence. Proficiency in English, the language of communication at sea recognized by international regulations, is becoming a mandatory requirement for seafarers, facilitating their mobility and competitiveness in the labor market. It is well known that the lack of English proficiency of seafarers causes a high degree of uncertainty in the performance of their duties and is one of the factors of danger at sea. Therefore, the skills of professional communication in English among

students of maritime free economic zones are a complex new formation based on the basic skills of communication in a foreign language, with which in the past a graduate with general secondary education enters higher education.

That is why when considering the peculiarities of the formation of English-language professional competence in maritime students, attention was paid to the peculiarities of the content of English-language material and its interdisciplinary links with the study of specialized disciplines, the structure of classes and the sequence of exercises of different language complexity. Given the difficulty of mastering standard sea phrases by students, special attention was paid to their study in the Free Economic Zone.

It is emphasized that for future effective trade union, maritime English education must be interdisciplinary in line with the study of relevant disciplines. The classification and sequence of application of communicative exercises in classes are highlighted, their typology is given. As an example, some features of learning IMO standard phrases are revealed. an example, revealed some features of learning standard phrases IMO.

Key words: *English-language professional communicative competence, students of maritime free economic zones, English-language training, teaching methods, communicative exercises.*